

Onthoud dit!

Een onvergetelijk geheugencongres

18 april 2019

Locatie: Congres-hotel De Heerlijkheid van Ermelo

Inleiding

U realiseert zich dat misschien niet, maar een arts, psycholoog of andere zorgprofessional werkt elke dag met het geheugen. Niet alleen met zijn eigen geheugen, maar ook met het geheugen van de patiënt of cliënt. Hoe betrouwbaar is het geheugen eigenlijk? De patiënt wordt gevraagd naar herinneringen aan klachten en symptomen. Herinnert hij zich dat wel juist? Wat is de invloed van suggestieve vragen op het geheugen?

Aan herinneringen wordt vaak een onwrikbare betrouwbaarheid toegedicht. Als iemand iets zeker weet, moet het echt wel zo zijn geweest! Zo worden ooggetuigen erg belangrijk gevonden. Maar is dat terecht? Is iedere herinnering wel ooit echt gebeurd of kan een herinnering ook later zijn ontstaan? Of zijn aangepaard of zelfs geïmplanteed? En hoe vindt dat dan plaats, wat is daarvoor nodig?

Worden herinneringen aan zeer traumatische gebeurtenissen inderdaad verdrongen en daarmee vergeten, zoals vaak wordt gedacht? Hoe kan het dan dat mensen die een levensbedreigende situatie meemaken juist deze herinneringen maar niet kunnen vergeten?

Iedereen is wel bekend met het aftakelend geheugen bij dementie, maar wat is de huidige stand van de wetenschap op dat gebied?

En hoe zit het met geheugenverlies bij hersenletsel? Hoe stel je vast of geheugenverlies een betrouwbare graadmeter voor de ernst van het hersenletsel is? Kortom, wat zegt de hedendaagse wetenschap over het geheugen bij o.a. dementie, hersenletsel en psychotrauma?

Op dit congres geven topexperts antwoord op boeiende en belangwekkende vragen over het voor zorgprofessionals belangrijke onderwerp: geheugen. Vanuit psychologische, neurologische, neuropsychologische en gedragsmatige invalshoek presenteren zij de meest recente inzichten over de werking van het geheugen en ontdekt u waarom kennis hiervan van groot belang is voor het handelen van de zorgprofessional. Een unieke en verrassende studiedag over een onderwerp dat iedere arts, psycholoog en andere zorgprofessional aan gaat.

Donderdag 18 april 2019

09:00 - 09:15 Inleiding door dagvoorzitter Arnoud Bos

09:15 - 10:10 Wat artsen over vergeten moeten weten. prof.dr. Douwe Draaisma (00:55)

Dokters hebben dagelijks met geheugen te maken, is het niet met dat van hun patiënten, dan wel met dat van henzelf. In de medische praktijk kunnen vragen opkomen over zwangerschapsvergeetachtigheid, ouderdomsvergeetachtigheid of de gevolgen van een 'chemobrein'. Ook leeftijdsafhankelijke veranderingen in een ouder wordend geheugen eisen aandacht, net als de mogelijkheid, soms bij de dokter zelf, van 'mild cognitive impairment'. Volgens Douwe Draaisma is 'vergeten' de fabrieksinstelling van het menselijk geheugen en onthouden de uitzondering. Maar ouderdom komt niet alleen met achteruitgang. Bij mensen die tegen de zestig lopen doen zich nieuwe verschijnselen voor, zoals het reminiscentie-effect, en nieuwe inzichten over wat herinneringen nu werkelijk zijn. Ook zal Draaisma ingaan op de medische implicaties van het door Kahneman ontdekte 'eindeffect': de subjectieve beleving tijdens het einde van een medische ingreep heeft een disproportioneel effect op de herinnering aan de gehele ingreep.

10:10 - 11:05 Geheugen en Alzheimer. prof.dr. Wiesje van der Flier (00:55)

Je herinneringen maken je tot wie je bent. Een goed geheugen is essentieel voor ons functioneren in het dagelijks leven. Maar.. wat is HET geheugen eigenlijk? En waar in de hersenen vinden we dat geheugen dan terug? In deze voordracht ga ik in op de verschillende vormen van geheugen. HET geheugen bestaat eigenlijk niet; je kunt dit brede begrip op meerdere manieren indelen. En als we dan hebben geconstateerd hoe ingewikkeld het concept van geheugen is, dan is het maar een kleine stap om te begrijpen dat de representatie van het geheugen in de hersenen ook niet simpelweg op één plaats is. In de hersenen kun je het geheugen begrijpen als een netwerk. En het ophalen van een herinnering komt dan dus overeen met het doen oplichten van zo'n netwerk. Hoe beter het netwerk – hoe beter verankerd de herinnering. Dé geheugenziekte nummer één is de ziekte van Alzheimer. Deze ziekte komt veel voor en de aantallen zijn groeiende. Er zijn nog geen oplossingen in de vorm van medicijnen die werken. Toch gaat het wetenschappelijk onderzoek hard. Ik neem u mee in wat al is bereikt en in welke richting onderzoekers wereldwijd naar oplossingen zoeken.

11:05 - 11:35 Pauze

11:35 - 12:30 Over geveinsd geheugenverlies. prof.dr. Marko Jelicic (00:55)

Mensen die verdacht worden van een ernstig delict of verwickeld zijn in b.v. een letselschadeprocedure willen nog weleens geheugenverlies simuleren. Verdachten veinzen amnesie in de hoop strafvermindering te krijgen, letselschadepatiënten simuleren geheugenverlies om er financieel op vooruit te gaan. Omdat het veinzen van amnesie niet met de 'klinische blik' kan worden aangetoond, hebben wetenschappers slimme procedures ontwikkeld om het simuleren van geheugenverlies op een valide wijze te detecteren. Uitgelegd zal worden hoe deze procedures in de praktijk kunnen worden toegepast.

12:30 - 13:30 Lunch

13:30 - 14:15 Kunnen we ons geheugen verbeteren en hoe werkt dat? dr. Boris Konrad (00:45)

Boris Nikolai Konrad doet niet alleen onderzoek naar het supergeheugen, hij heeft er zelf een. De neurowetenschapper onderzoekt de neuronale basis van de geheugentraining aan het Donders Instituut in Nijmegen en is meervoudig Memory World Record houder, winnaar van het tv-programma 'The Brain' in Duitsland en ook bekend van 'Wedden Dat Ik Het Kan' (SBS 6). Hij geeft een demonstratie van zijn geheugen, deelt de technieken die dergelijke voorstellingen mogelijk maken en legt de neurowetenschap van het superieure geheugen uit.

In zijn onderzoek volgde Boris Konrad de trainingsvoortgang van deelnemers en bestudeerde hij ook geheugenatleten, die honderden cijfers in minuten, honderden namen of lange lijsten met woorden kunnen onthouden. Toch beweren ze dat ze een totaal normaal geheugen hebben dat getraind is tot deze niveaus met behulp van oude geheugentechnieken zoals het geheugenpaleis. Boris Nikolai Konrad zal uitleggen hoe en waarom deze methoden werken, hoe je deze voor jezelf kunt gebruiken en wat ze ons leren over hoe het geheugen in het algemeen werkt.

14:15 - 15:00 Geheugenstoornissen na een ongeval. prof. dr. Joukje van der Naalt (00:45)

Na een ongeval is het geheugen tijdelijk niet in staat om nieuwe gebeurtenissen op te slaan, dit wordt posttraumatische amnesie genoemd. Dit kan enige minuten, dagen en weken aanhouden en uiteindelijk herstellen. Ook is een patiënt een gedeelte van de tijd voor het ongeval kwijtgeraakt maar dit kan geleidelijk terugkomen. Deze geheugenstoornissen zijn een tijdelijk fenomeen in tegenstelling tot andere ziektes waarbij het geheugen geleidelijk wordt aangetast. Hoe ontstaan deze geheugenstoornissen na een ongeval en hoe kan je dit testen? En is het mogelijk om te onderzoeken waar deze fenomenen in onze hersenen zijn gelokaliseerd? Deze vragen en nog veel meer zullen worden toegelicht tijdens deze voordracht.

15:00 - 15:30 Pauze

15:30 - 16:15 Sommige dingen zou je liever niet onthouden. prof.dr. Miranda Olff (00:45)

Wat is de relatie tussen (extreme) stress en het geheugen? Hoe komt het dat we sommige gebeurtenissen maar niet kunnen vergeten, hoe graag we dat ook zouden willen? 80% van de Nederlanders maakt ooit in het leven een potentieel traumatiserende gebeurtenis mee. In het geval van traumatische stress zien we dat de herinneringen zich ongecontroleerd opdringen, dat de gebeurtenis opnieuw beleefd wordt alsof het zich hier en nu afspeelt, of dat de slaap bruut verstoord wordt door nachtmerries over de nare gebeurtenis. Tegelijkertijd zitten er gaten in het verhaal, of zijn delen ervan weg. In extreme gevallen kan de gehele gebeurtenis niet actief herinnerd worden. De posttraumatische stress stoornis (PTSS) is bij uitstek een stoornis die draait om de herinnering aan de gebeurtenis. Hoe vertaalt een extreme gebeurtenis zich in symptomen van PTSS en verankert zich in het lichaam? Wat kunnen we doen ter preventie en in de behandeling. In deze lezing zal de relatie tussen de gebeurtenis en de symptomen besproken worden en ook hoe men met behulp van psychotherapie weer controle over het even -inclusief de traumatische herinneringen- kan krijgen.

16:15 - 17:00 De “Dark Side” van het geheugen. dr. Henry Otgaar (00:45)

In strafzaken ontbreekt vaak aan hard bewijs zoals DNA-sporen of vingerafdrukken. Rechters hebben dan voor hun vonnis niet veel anders tot hun beschikking dan de verklaringen van getuigen, slachtoffers en verdachten. Uit onderzoek blijkt dat zulke verklaringen onbetrouwbaar zijn, omdat ze op kinderlijk eenvoudige manier besmet kunnen worden door bijvoorbeeld suggestieve vragen te stellen in het verhoor of tijdens de rechtszitting. In deze lezing zal Henry Otgaar laten zien hoe feilbaar het geheugen is en wat de relevantie daarvan is voor de rechtspraak. U zult daardoor ook ontdekken wat dit voor belangrijke consequenties dit kan hebben in uw medische praktijk waar de (hetero)anamnese ("het patiëntenverhoor") grotendeels op het geheugen van de patiënt en zijn naasten berust..

17:00 Afsluiting en borrel

Sprekers

Douwe Draaisma

Hoogleraar psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen, Heymans-leerstoel, en auteur
Douwe Draaisma (Nijverdal, 1953) studeerde psychologie en filosofie aan de Universiteit van Groningen. Na zijn studie vertrok hij naar de Universiteit van Utrecht, waar hij in 1993 bij Piet

Vroon promoveerde op een proefschrift over de metaforische aard van de taal waarin we over het geheugen denken en spreken (*De Metaforenmaschine. Een geschiedenis van het geheugen*). Na zijn terugkeer naar de Universiteit van Groningen publiceerde hij *Ontregelde geesten*, een monografie over twaalf naamgevers uit de geschiedenis van neurologie en psychiatrie, zoals James Parkinson, Sergei Korsakov, Alois Alzheimer, Georges Gilles de la Tourette en Hans Asperger. In 2013 publiceerde hij *De dromenwever*. Over het autobiografisch geheugen verschenen tot dusver vier boeken: *Waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt* (2001), *De heimweefabriek* (2008), *Vergeetboek* (2010) en in 2016 *Als mijn geheugen me niet bedriegt*. *Waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt* is bekroond met verschillende wetenschappelijke en literaire prijzen. Sinds 2010 bezet Draaisma de Heymans-leerstoel van de Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen.

Wiesje van der Flier

Hoogleraar aan de Vrije Universiteit, Amsterdam, determinanten van cognitieve achteruitgang en dementie, Pasman leerstoel.

Prof. dr. Wiesje van der Flier (1975), neuropsycholoog en klinisch epidemioloog, is hoofd van het klinisch onderzoek van het VUmc Alzheimercentrum. Zij voert het Amsterdam Dementia Cohort aan, een doorlopend geheugenpoli-cohort met >6000 patiënten met rijke fenotypering (MRI, EEG, CSF biomarkers, PET) en gelinkte biobank (bloed, DNA, CSF). Het Amsterdam Dementia Cohort staat aan de basis van veel van het onderzoek van het VUmc Alzheimercentrum. De belangrijkste lijnen van onderzoek zijn heterogeniteit in klinische manifestatie, vroegdiagnostiek, en vasculaire factoren bij Alzheimer. Samen met Philip Scheltens schreef zij in 2015 het Alzheimermysterie (Arbeiderspers).

Marko Jelicic

Hoogleraar Neuropsychologie en Recht aan de Universiteit Maastricht.

Marko Jelicic studeerde psychologie aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Jelicic werkte aan verschillende Nederlandse universiteiten, maar is ook verbonden geweest aan de University of Glasgow (Schotland) en de University of Toronto (Canada). Hij is vooral geïnteresseerd in onderwerpen uit de forensische neuropsychologie zoals verdachten met geheugenverlies, de link tussen neurologische aandoeningen en crimineel gedrag, en getuigenverklaringen van personen met een hersenbeschadiging.

Boris Konrad

Neurowetenschapper en onderzoeker, Dondersinstituut voor Brein, Cognitie en Gedrag van de Radboud Universiteit te Nijmegen

Dr. Boris Konrad (1984) is als Neurowetenschapper en onderzoeker verbonden aan het Dondersinstituut voor Brein, Cognitie en Gedrag van de Radboud Universiteit te Nijmegen. Na zijn Master Natuurkunde en Informatica te hebben behaald aan de Technische Universiteit Dortmund, promoveerde hij aan de Max Planck Institute of Psychiatry in München tot Doktor met onderzoek zijn over bijzondere geheugenprestaties. Boris haalde viermaal het Guinness Book of Records en won met zijn team zevenmaal het wereldkampioenschap geheugensport. Ook brak hij in 2015 zijn eigen wereldrecord door in 15 minuten 215 namen en gezichten te onthouden. Hij geeft wereldwijd lezingen en seminars en verschijnt regelmatig in de media. Intussen publiceerde hij drie boeken over het geheugen, waaronder het boek 'De Geheimen van ons Geheugen' dat aan de basis van zijn workshops ligt.

Joukje van der Naalt

Hoogleraar neurologie, Universitair Medisch Centrum Groningen

Joukje van der Naalt is werkzaam als neuroloog en hoogleraar neurotraumatologie in het UMCG. Haar speerpunten van onderzoek zijn de rol van innovatieve beeldvorming voor vroege detectie

van cerebrale schade en de gevolgen hiervan voor het herstel en revalidatie van patiënten met traumatisch hersenletsel. Een ander aandachtsgebied is de rol van de frontale gebieden op de mate van herstel bij patiënten met traumatisch hersenletsel. Als deskundige is zij betrokken bij diverse richtlijnen en zorgprotocollen wat betreft de opvang en zorg voor patiënten met traumatisch hersenletsel. Zij is betrokken bij diverse onderzoeksprojecten en heeft diverse publicatie over dit onderwerp op op haar naam staan.

Miranda Olff

Hoogleraar psychotrauma, Universiteit van Amsterdam

Miranda Olff is hoogleraar op het gebied van psychologische en biologische reacties op (traumatische) stress. Zij hoofd van het Center for Psychological Trauma bij de afdeling Psychiatrie van het Amsterdam UMC, locatie AMC en is verbonden als directeur onderzoek en strategie aan Arq Psychotrauma Expert Groep.

Ze is de Editor-in-chief van de *European Journal of Psychotraumatology*. Zij was president van de *International Society for Traumatic Stress Studies (ISTSS)* en daarvoor van de *European Society for Traumatic Stress Studies (ESTSS)*. Zij is voorzitter van de *Global Collaboration on Traumatic Stress*. Miranda Olff heeft een gasthoogleraarschap in Noorwegen en China.

Haar onderzoek is gericht op de psychologische en biologische reacties op (traumatische) stress en (vroeg) interventies. Onderzoek omvat gerandomiseerde gecontroleerde studies naar de effecten van vroege trauma interventies, en van verschillende vormen van psychotherapie en farmacotherapie bij PTSS patiënten. Onderzoek omvat neuro-imaging en neuro-endocriene studies van PTSS (o.a. naar de effecten van oxytocine), behandeling en sekseverschillen in PTSS, en grote EU gefinancierde projecten naar psychosociale zorg na rampen en naar de ontwikkeling van e-Health tools (mobiele apps).

Henry Otgaar

Universitair hoofddocent aan de Universiteit Maastricht en hoogleraar aan de KU Leuven

Henry Otgaar is psycholoog en werkt als universitair hoofddocent aan de Universiteit Maastricht en als hoogleraar aan de Universiteit Leuven. Zijn onderzoek richt zich m.n. op hoe valse herinneringen zich ontwikkelen, trauma en geheugen, en het geheugen in een forensische context, bijvoorbeeld hoe getuigen (waaronder kinderen) het best kunnen worden ondervraagd en het geheugen van ooggetuigen. Hij werkt samen met onderzoeksgroepen in het Verenigd Koninkrijk, België, Canada, Zweden, Noord-Amerika en Indonesië. Hij heeft verschillende subsidies en prijzen gekregen voor zijn werk en werkt voor het Maastricht Forensisch Instituut als getuige deskundige. Hij is lid van twee commissies van de landelijke politie: de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken en het College voor Toetsing en Advies van het Landelijke Deskundigheidsmakelaar.

Doelgroep

Medisch specialisten, huisartsen, bedrijfs- en verzekeringsartsen, en andere artsen, psychologen, psychotherapeuten en andere belangstellenden.

Organisatie

Dit congres is het derde Brainfeed-congres. Brainfeed organiseert sinds 4 jaar hoogwaardige en zeer goed gewaardeerde, geaccrediteerde nascholingen voor artsen en andere zorgprofessionals.